

Jatkuvan oppimisen parlamentaarinen uudistus

Opiskelun aikainen toimeentulo

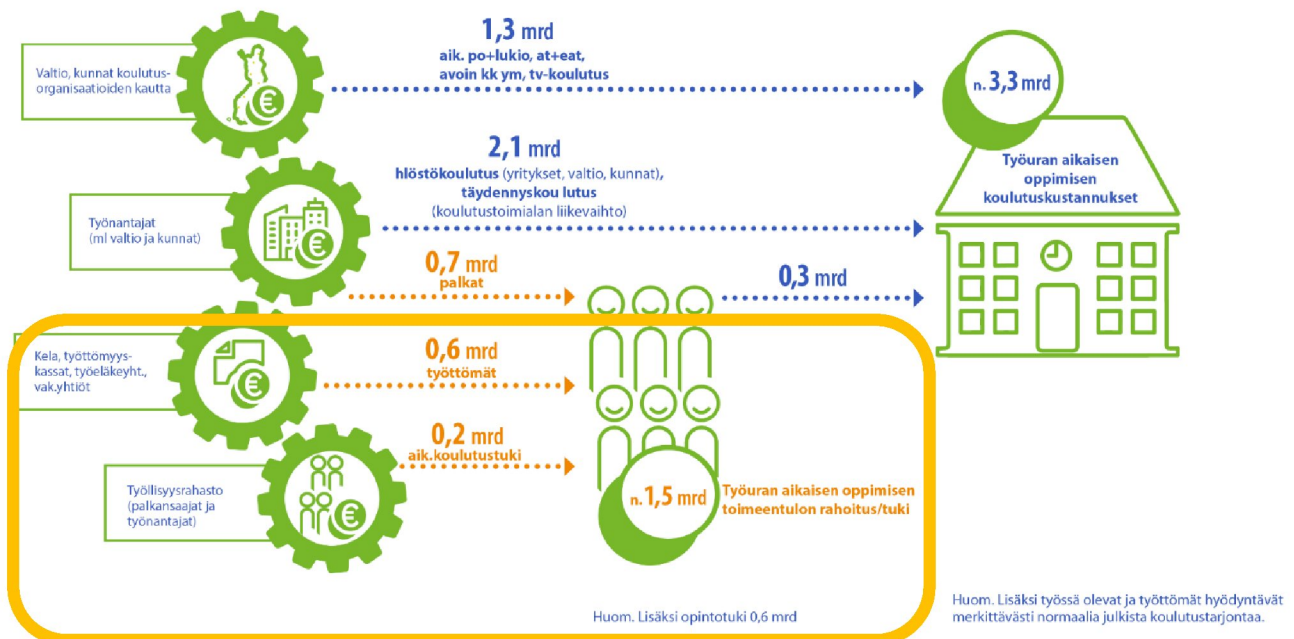
28.1.2020

Opiskelun aikainen toimeentulo; aikuiskoulutustuki, kuntoutusetuudet, opintotuki, työttömyysetuudet

Työikäisen näkökulmasta aivan oleellinen kysymys on opiskelun aikaisen toimeentulon järjestäminen. Ideaalitalanne on, että henkilö pystyy opiskelemaan työn ohessa. Jos koulutus ei ole työnantajan intressissä tai työnantajaa ei ole, niin opiskelun aikana on mahdollista käyttää erilaisia tukimuotoja. Monia jatkuvan oppimisen tukena tällä hetkellä käytettäviä etuuksia ei kuitenkaan ole varsinaisesti suunniteltu oppimisen tukemiseen: niitä pikemminkin hyödynnetään oppimisen tukemiseen. Tämän vuoksi niiden saamisedellytyksiä määriteltäessä ei ole useinkaan mietitty oppimisen tukemisen näkökulmaa.

Seuraavassa on tarkasteltu useimmin käytettyjä etuuksia; aikuiskoulutustukea, kuntoutusetuuksia, opintotukea ja työttömyysetuuksia työikäisen osaamisen kehittämisen näkökulmasta. Ulkopuolelle on jätetty sellaisia syyperusteisia etuuksia, joilla täysin muu päätarkoitus esim. vuorottelukorvaus, eläkkeet, sairauspäiväraha, perhe-etuudet.

Kuva 1. Työuran aikaisen koulutuksen rahoitus

1. Aikuiskoulutustuki

Tuen saannin edellytykset

Aikuiskoulutustukea voi saada omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen osallistuva aikuisopiskelija, joka on työ- tai virkasuhteessa tai toimii yrittäjänä ja joka

- on ollut työelämässä yhteensä vähintään kahdeksan vuotta ja
- on ollut nykyisen työnantajan palveluksessa tai toiminut yrittäjänä vähintään vuoden ennen tuettavan opiskelun alkua ja
- jää palkattomalle opintovapaalle yhdenjaksoisesti vähintään kahdeksi kuukaudeksi tai opiskelee lyhyemmillä opintojaksoilla tai osa-aikaisesti yhteensä vähintään 43 päivän ajan ja
- ei saa opiskeluun muuta tukea.

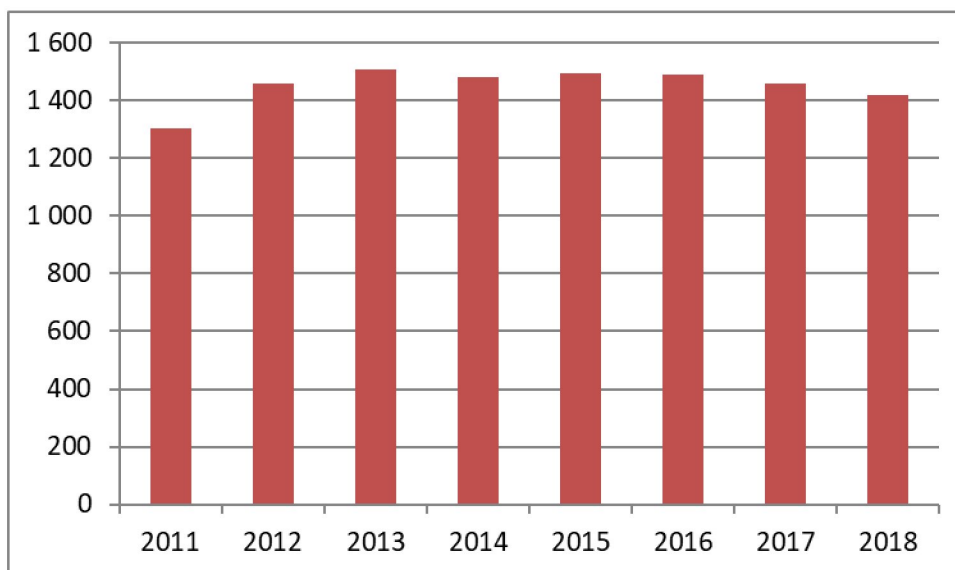
Tukiaika on enintään 15 kuukautta kerran työuran aikana.

Aikuiskoulutustuen perusosa on 592,11 euroa bruttona kuukaudessa. Palkansaajan aikuiskoulutustuki koostuu perusosan lisäksi palkkatulojen perusteella määräytyvästä ansio-osasta.

Palkka brutto/kk	Tuki vuonna 2019 brutto/kk (noin)
1 600 euroa	1 013 euroa
2 000 euroa	1 185 euroa
2 500 euroa	1 400 euroa
3 000 euroa	1 615 euroa
3 500 euroa	1 717 euroa
4 000 euroa	1 813 euroa

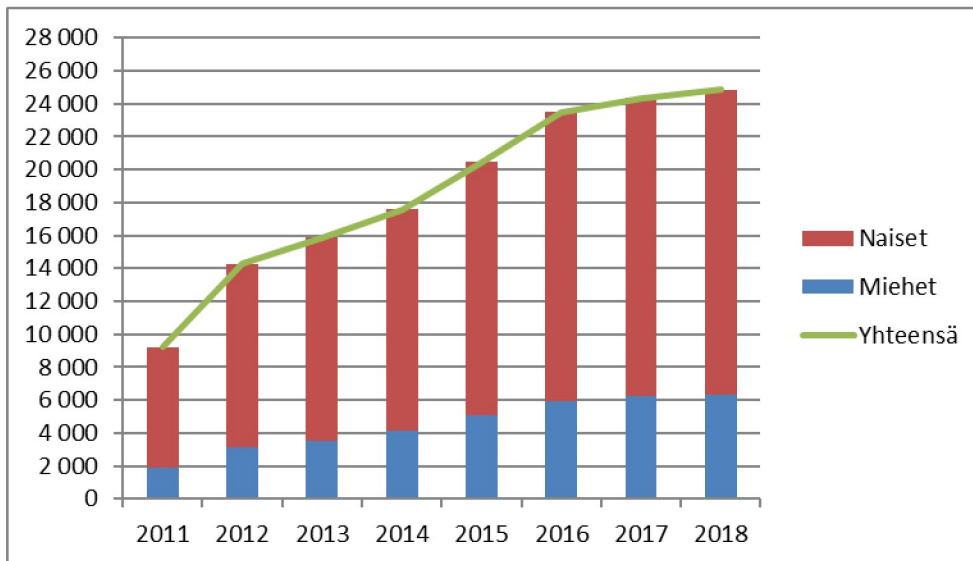
Aikuiskoulutustukea voi saada myös soviteltuna silloin kun henkilö on osa-aikaisesti pois töistä.

Yrittäjän aikuiskoulutustuki on perusosan suuruinen. Yrittäjälle ei makseta soviteltua aikuiskoulutustukea.

Kuva 2. Keskimääräinen aikuiskoulutustuki kuukaudessa vuosina 2011-2018

Vuonna 2018 aikuiskoulutustukea maksettiin 24 848 henkilölle yhteensä 173,5 miljoonaa euroa.

Kuva 3. Aikuiskoulutustuen saajat sukupuolen mukaan vuosina 2011-2018

Työllisyysrahasto rahoittaa palkansaajan aikuiskoulutustuen. Käytännössä palkansaajan tuki rahoitetaan Työllisyysrahaston perimillä työttömyysvakuutusmaksuilla. Valtio rahoittaa yrittäjän aikuiskoulutustuen.

Henkilö joka saa aikuiskoulutustukea yhtäjaksoisesti vähintään kahdeksan viikkoa, voi saada Kelasta lainatakauksen. Tulot tai omaisuus eivät vaikuta lainatakauksen saamiseen.

Aikuiskoulutustuen lainatakauksessa on samat ehdot kuin opintotuen lainatakauksessa. Aikuiskoulutustuen lainatakaus on 650 euroa/kk. Jos osa opinnoista suoritetaan ulkomailla esimerkiksi vaihto-opiskelijana, lainatakaus on 800 euroa/kk.

Tuettava koulutus

Opiskelun pitää olla päätoimista tuen maksuaikana. Päätoimista on opiskelu, jonka laajuus on keskimäärin vähintään 3 opinto- tai osaamispistettä tai 2 opintoviikkoa kuukaudessa. Jos opintojen laajuutta ei ole määritelty opinto- tai osaamispisteinä tai opintoviikkoina, tulee oppilaitoksen määrittellä koulutuksen laajuus olla keskimäärin vähintään 20 tuntia viikossa. Opinnot, joiden laajuus on määritelty pistemääräisesti, arvioidaan opintojen pistemääräisen laajuuden perusteella niiden järjestämistavasta riippumatta.

Aikuiskoulutustuen piirissä on tutkintoon johtava koulutus, opintokokonaisuuksien ja tutkinnon osien suorittaminen sekä ammatillinen lisä- tai täydennyskoulutus. Tukea ei voi saada yleissivistävään, harrastusluonteiseen tai vapaatavoitteiseen koulutukseen.

Koulutuksen järjestäjän tulee olla Suomessa toimiva, julkisen valvonnan alainen oppilaitos. Muu kuin julkisen valvonnan alainen koulutus ei kuulu tuen piiriin.

Ammatillinen koulutus

ammattilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon johtava tai niihin valmistava ja valmentava koulutus

ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus

alempaan tai ylempään yliopistotutkintoon tai lisensiaatin tai tohtorin tutkintoon johtava koulutus

ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa suoritettava erikoistumiskoulutus

ammattillisten tutkintojen ja korkeakoulututkintojen osien suorittaminen, esimerkiksi perus-, aine- ja syventävien opintojen suorittaminen avoimessa yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa

ammattillinen lisä- ja täydennyskoulutus yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa

ammattillinen lisä- ja täydennyskoulutus kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa (urheiluoipistossa), avoimessa yliopistossa ja kesäyliopistossa

sotilas-, poliisi- ja pelastusalan koulutus taikka muu ammatillisesti suuntautunut koulutus, jonka järjestäjälle asianomaisen hallinnonalan lupaviranomainen on antanut toimiluvan

Erikoistumiskoulutus

1.1.2015 alkaen koulutusjärjestelmään tutkintotavoitteisen ja täydennyskoulutuksen rinnalle uudeksi koulutusmuodoksi säädetyt erikoistumiskoulutukset yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa.

Avoimen yliopiston ja avoimen ammattikorkeakoulun opinnot

avoimessa yliopistossa ja avoimessa ammattikorkeakoulussa suoritettavat tutkinnon osat, kuten esimerkiksi perus-, aine- ja syventävät opinnot, koulutuksen alasta riippumatta

voidaan myöntää yksittäisten avoimen yliopiston tai avoimen ammattikorkeakoulun kurssien suorittamiseen, jos opinnot ovat hakijalle ammatillista lisä- tai täydennyskoulutusta - ammatillisen lisä- tai täydennyskoulutuksen tulee liittyä hakijan nykyiseen työhön tai tehtävään taikka hakijan aikaisempaan koulutukseen

tukea voidaan myöntää vain sellaisen avoimen yliopiston tai avoimen ammattikorkeakoulun opintokokonaisuuden tai -jakson suorittamiseen, jolle on myönnetty opinto-oikeus ja jolle on vahvistettu opiskeluohjelma, opiskelun tulee olla päätoimista tuen maksuaikana

Peruskoulu- ja lukio-opinnot

aikuiskoulutustukea voidaan myöntää, jos koulutuksen puute on ammatillisen kehittymisen esteenä tai vaikeuttaa ammatissa selviytymistä tai jos ammatilliseen koulutukseen pääsyn ehtona on peruskoulu- tai lukio-opintojen suorittaminen, yksittäisten aineiden opiskeluun lukiossa ei myönnetä tukea

Ulkomaan opinnot

tukea voi saada, jos henkilö on kirjoilla opiskelijana suomalaisessa oppilaitoksessa ja ulkomaan opinnot hyväksytään osaksi henkilön suomalaisessa oppilaitoksessa suorittamaa tutkintoa tai koulutusta

tieteelliseen jatko-opiskeluun ulkomaisessa oppilaitoksessa tukea voidaan myöntää, jos henkilö on kirjoilla jatko-opiskelijana suomalaisessa yliopistossa ja ulkomaan opinnot liittyvät jatko-opintoihin

myös ulkomaisten opintojen tulee olla julkisesti valvottuja

Kieliopinnot

voidaan myöntää ammattitaitoa kehittäviin tai täydentäviin kieliopintoihin julkisen viranomaisen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa, tukea ei voi saada yksityisten kielikoulujen järjestämään koulutukseen tai pelkkään kielten opiskeluun lukiossa

Työharjoittelu

Opintoihin kuuluva työharjoittelu- tai työssäoppimisjakso kuuluu aikuiskoulutustuen piiriin

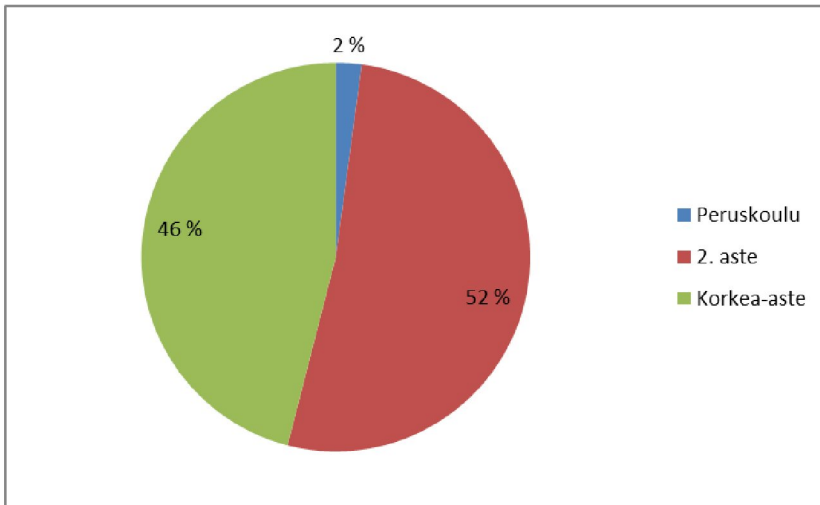
Työvoimakoulutus

aikuiskoulutustukea voidaan myöntää työvoimakoulutuksena järjestettävään ammatilliseen koulutukseen, jos henkilö ei saa koulutukseen työttömyysetuutta, koulutuksen järjestäjän tulee olla julkisen valvonnan alainen oppilaitos

Aikuiskoulutustuen kohdentuminen ja vaikuttavuus

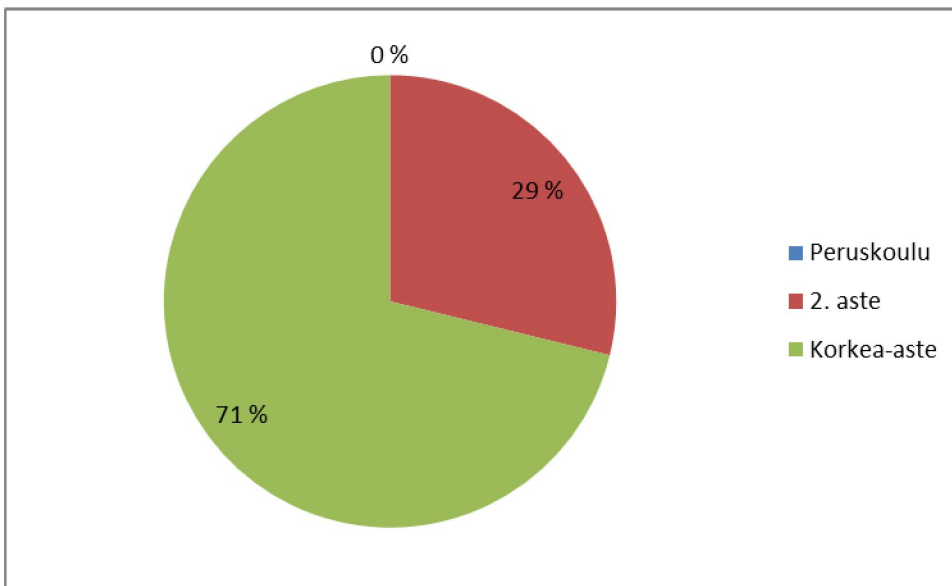
Vuonna 2018 aikuiskoulutustuen saajista 39 prosenttia opiskeli ammattikorkeakouluissa, 31 prosenttia ammatillisissa oppilaitoksissa, 27 prosenttia yliopistoissa ja 3 prosenttia muissa oppilaitoksissa. Aikuiskoulutustuella opiskeltiin edelleen eniten sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla (36 %). Alan osuus on

kuitenkin viime vuosina suhteellisesti hieman laskenut, kun taas yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan (n. 18 %) sekä tekniikan ja liikenteen alan (n. 15 %) opiskelu on vastaavasti hieman noussut.

Kuva 4. Aikuiskoulutustuen saajien koulutuksen lähtötaso vuonna 2018

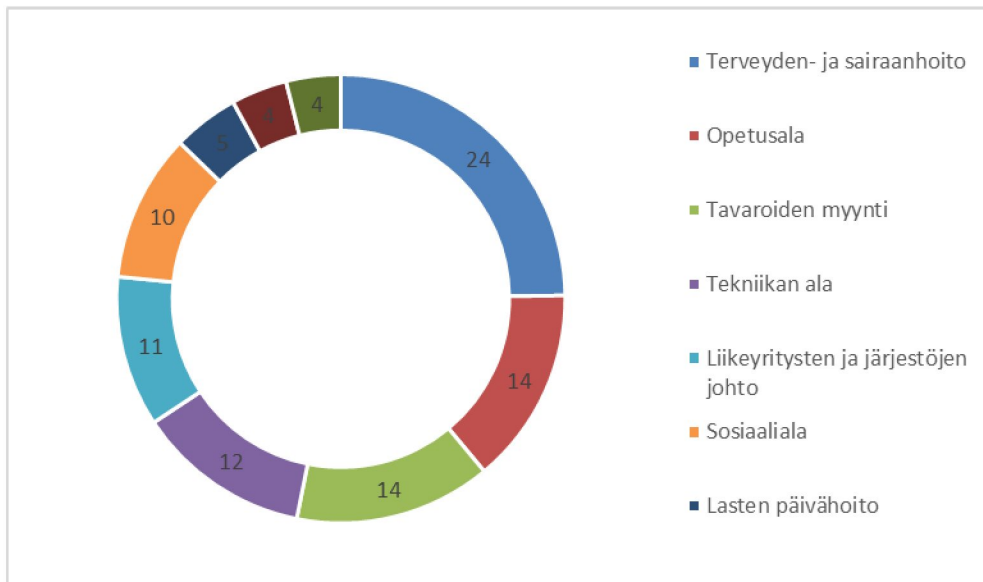
Aikuiskoulutustukea myönnetään pääsääntöisesti hakijoiden koulutuksen lähtötasoa korkeamman koulutuksen hankkimiseen. Kolmessa prosentissa hakemuksista koulutuksen lähtötaso oli peruskoulu, 52 prosentissa toinen aste ja 46 prosentissa korkea-aste. Tuen perusteena olevan koulutuksen taso puolestaan oli 29 prosentissa toinen aste ja 71 prosentissa korkea-aste. Siten aikuiskoulutustuki nostaa työmarkkinoilla työvoiman koulutustasoa. Aikuiskoulutustukea käytetään selvästi yleisimmin tutkintotavoitteiseen koulutukseen.

Kuva 5. Aikuiskoulutustuen perusteena olevan koulutuksen taso vuonna 2018

Edunsaajien yleisimmät ammatit olivat terveyden- ja sairaanhoitotyö (24 %), opetusalaan kuuluva työ (14 %), myyntityö (14 %), tekniikan alan työ (12 %), sosiaalialan työ (11 %) ja johtotyö tai yrittäjä (10 %). Työnantajan toimialan mukaan tarkasteltuna edunsaajista 22 prosenttia työskenteli terveys- ja sosiaalipalveluissa. Seuraavaksi eniten, 14 prosenttia edunsaajista, työskenteli tukku- ja vähittäiskaupassa, 13 prosenttia julkisen

hallinnon ja maanpuolustuksen alalla, 9 prosenttia koulutusalailla sekä 8 prosenttia teollisuudessa. Työnantajasektoreittain tarkasteltuna edelleen suurin osa edunsaajista, 64 prosenttia, työskenteli yksityisellä ja 36 prosenttia julkisella sektorilla. Lisäksi yksityinen sektori on viime vuosina tasaisesti hieman kasvattanut osuuttaan. Edunsaajista muutama prosenttitoimi yrittäjänä.

Kuva 6. Aikuiskoulutustuen saajien yleisimmät ammatit vuonna 2018

Aikuiskoulutustuen vaikuttavuutta koskevan tutkimuksen¹ mukaan aikuiskoulutustukea saaneet suorittavat uusia tutkintoja ja vaihtavat ammattia selvästi muita useammin.

Tutkimuksen mukaan vuonna 2011 aikuiskoulutustuella opiskelun aloittaneista 42 prosenttia suoritti aiempaa korkeamman tutkinnon seuraavan neljän vuoden aikana. Verrokeista korkeamman tutkinnon suoritti vain neljä prosenttia. Samalla ajanjaksolla aikuiskoulutustukea saaneet myös vaihtoivat ammattia selvästi muita useammin. Työllisyydessä ja ansioissa on kuitenkin vain vähäinen ero aikuiskoulutustuella opiskelun aloittaneiden ja vertailuryhmän välillä.

Aikuiskoulutustukea käyttävät erityisesti julkisella sektorilla työskentelevät naiset, joilla on jo valmiiksi tavanomaista korkeampi koulutustaso. Teollisuuden työntekijät ovat tuen käyttäjien joukossa selvästi aliedustettuina. Aikuiskoulutustuki ei näytä auttavan ammattirakenteiden muutokseen sopeutumisessa, sillä sitä käyttävät pääosin henkilöt, joita ammattirakenteiden muutos ei uhkaa.

Aikuiskoulutustuen käyttö on Suomessa voimakkaan naisvaltaista. Vuosina 2011-2018 aikuiskoulutustukea saaneista noin 76 prosenttia oli naisia. Aikuiskoulutustuen saajat ovat tyypillisesti myös verrattain nuoria.

Aikuiskoulutustuella on tyypillistä, että sitä maksetaan kokoaikaisen työstä poissa olon perusteella. Työn ja osittaisen opintovapaan yhdistelmä on harvinainen, mikä ilmenee sovitellun aikuiskoulutuen käytöstä.

Aikuiskoulutustuen tarkoituksena on tukea aikuisiällä tapahtuvaa työuran aikaista kouluttautumista, mutta tuki ei vaikuta kohdentuvan tarkoituksenmukaisesti esimerkiksi rakennemuutoksen riskissä oleville

¹ <https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Working-Papers-56.pdf>

toimialoille, eikä tuki vaikuta edistävän riittävällä tavalla työn ja opiskelun yhdistämistä. Nämä järjestelmän käytön ongelmat eivät kuitenkaan välttämättä johdu ainakaan pelkästään itse aikuiskoulutustuesta etuutena. Merkittävä vaikutus on koulutustarjonnalla ja osaamisen kehittämistarpeiden tunnistamisella.

Aikuiskoulutustuen uudistaminen

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä on vuoden 2019 aikana valmisteltu yhdessä työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa aikuiskoulutustuen muutosesityksiä, jotka perustuvat keskusjärjestöjen ehdotuksiin tuen kehittämisestä. Hallituksen esitysluonnos on ollut lausuntokierroksella syksyllä 2019 ja sen tavoiteltu voimaantuloajankohta on 1.8.2020.

Valmisteltujen muutosten tavoitteena on ensinnäkin kannustaa palkansaajia työuran aikaiseen osaamisen kehittämiseen ja ylläpitämiseen edistämällä palkansaajien mahdollisuutta samanaikaiseen aikuiskoulutustuella opiskeluun ja työntekoon ja toiseksi kannustaa myös matalasti koulutettuja ja matalapalkka-aloilla työskenteleviä edistämään näin omaa osaamistaan. Työn ja opiskelun yhteensovittamista edistettäisiin uudistamalla nykyistä soviteltua aikuiskoulutustukea siten, että opiskelu työn ohessa olisi nykyistä kannattavampaa. Muutos on tarkoitus tehdä kustannusneutraalisti eli muutosten aiheuttamien tukimenojen mahdollisen kasvun ehkäisemiseksi muutokset koskisivat myös täysimääräisen aikuiskoulutustuen laskentatapaa. Esityksen mukaan täysimääräisenä maksettavan tuen määrä laskisi verrattuna nykyiseen etuuden tasoon. Keskimäärin nykyisten etuudensaajien aikuiskoulutustuki pienenesi kuukausitasolla 78 euroa.

Aikuiskoulutustuen opintovaatimusta on tarkoitus uudistaa niin, että kokoaikaisia opintoja ja työn ohessa tehtäviä opintoja koskevat opinto- tai osaamispistevaatimukset eroaisivat toisistaan. Kokoaikaisissa opinnoissa vaatimus olisi neljä opintopistettä kuukaudessa, työn ohessa opiskelevalla kaksi opintopistettä. Kokonaistukiaika olisi jatkossakin 15 kuukautta, mutta tukikuukausia voitaisiin laskea myös puolikkaina, jolloin työn ohessa opiskelu ei kuluttaisi aina kokonaista tukikuukautta.

Esityksen tavoitteena on myös edistää kansallisesta tulotietojärjestelmästä annetun lain (53/2018) mukaisen tulorekisterin käytettävyyttä aikuiskoulutustuen perusteena olevaa palkkaa ja tuen määrää määriteltäessä.

2. Ammatillisen kuntoutuksen toimeentulokorvaukset

Ammatilliseen kuntoutukseen liittyy tyypillisesti ansiosidonnainen toimeentulokorvaus, jonka maksaa työeläkeyhtiö, vakuutusyhtiö tai Kela kuntoutuksen syystä ja oppijan tilanteesta riippuen. Korvausten kokonaissumma on lähes yhtä suuri kuin aikuiskoulutustukeen käytetty summa. Ammatilliset kuntoutukset voivat koostua muun muassa työ- ja koulutuskokeiluista, erilaisista valmennuksista sekä koulutuksesta. Ammatillisen kuntoutuskorvauksen tyypillinen saaja on 45-54-vuotias, työelämästä kuntoutukseen siirtynyt työpaikkakuntoutuksessa tai koulutuksessa kuntoutuva henkilö.

Seuraavassa tarkastellaan lähemmin Kelan ammatillista kuntoutusta ja työeläkekuntoutusta koulutuksen näkökulmasta sekä niiden ajalta maksettavia toimeentulokorvauksia.

Kelan ammatillinen kuntoutus

Kelan ammatillisesta kuntoutuksesta säädetään Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista säädetyssä laissa (566/2005). Kela voi järjestää ammatillista kuntoutusta mikä asianmukaisesti todettu sairaus, vika tai vamma on aiheuttanut tai sen arvioidaan aiheuttavan lähivuosina vakuutetun työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomahdollisuuksien olennaisen heikentymisen. Kelan järjestämä kuntoutus on toissijainen suhteessa eläkelakien mukaiseen kuntoutukseen.

Kela tukee ammatillisena kuntoutuksena yleensä toisen asteen tai korkea-asteen perus-, jatko ja uudelleenkoulutusta.

Koulutus voi olla myös

- yleissivistävää koulutusta (esim. lukiossa), kun se on ammattiin valmistavaan koulutukseen pääsemisessä tarpeellista
- ammatillista peruskoulutusta ja ammatillisesti valmentavaa koulutusta
- ammatillista uudelleen- ja jatkokoulutusta

Vuonna 2018 Kelan ammatillisessa kuntoutuksessa oli 21 620 henkilöä, joista lähes puolet eli 10 812 osallistui koulutukseen. Kelan ammatilliseen kuntoutukseen osallistuvat ovat suurimmaksi osaksi työelämään kiinnittymättömiä nuoria. Suurin osa Kelan ammatillisessa kuntoutuksessa opiskelevista on alle 25-vuotiaita nuoria.

Myönteinen kuntoutuspäätös edellyttää koulutuspaikan itsenäistä hankkimista, koulutukseen hyväksymistä sekä lääkärintausuntoa koulustarpeesta ja koulutuksen sopivuudesta. Kun Kela on myöntänyt henkilölle koulutuksen ammatillisena kuntoutuksena, voi hän saada opintojen ajalta kuntoutusrahaa. Kuntoutusraha määräytyy 1.1.2020 alkaen vuositulon perusteella. Vuositulo lasketaan 12 kalenterikuukauden tarkastelujaksolta, joka edeltää kuntoutusrahaoikeuden alkamista edeltävää kalenterikuukautta. Kuntoutusrahan vähimmäismäärä on 28,94 euroa arkipäivältä (vuonna 2020). Arkipäiviä ovat päivät maanantaista lauantaihin pois lukien arkipyhät.

Työeläkekuntoutus

Työeläkekuntoutus on työikäisten ammatillista ja yksilöllistä kuntoutusta. Kuntoutuksen tarkoituksena on ehkäistä työntekijän tai yrittäjän joutuminen ennenaikaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle ja tukea myös kuntoutustuella tai työkyvyttömyyseläkkeellä olevan paluuta takaisin töihin.

Työntekijällä tai yrittäjällä on oikeus työeläkekuntoutukseen ikäluokan alimpaan vanhuuseläkeikään asti, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

- Sairaus, vika tai vamma aiheuttaa uhkan tulla työkyvyttömäksi työeläkelaeissa tarkoitetulla tavalla.
- Työntekijällä tai yrittäjällä on tulevan ajan tarkastelujaksolla työeläkevakuutettuja ansioita vähintään 36 342,90 euroa (vuoden 2020 tasossa). Työkyvyttömyyseläkettä saavalla kuntoutuksen hakijalla ansioedellytys tutkitaan työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan ansiosta.
- Työeläkekuntoutus on tarkoituksenmukaista.
- Kuntoutuksen hakijalle ei ole oikeutta kuntoutukseen liikennevakuutuksen tai tapaturmavakuutuksen perusteella.

Kuntoutus on aina ensisijaista työkyvyttömyyseläkkeeseen nähden. Eläkelaitoksen on aina selvitettävä mahdollisuudet kuntoutukseen, kun eläkelaitos arvioi eläkkeenhakijan oikeutta työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Työpaikkakuntoutus on ensisijainen työeläkekuntoutuksen keino. Jos työpaikkakuntoutuksen keinot eivät riitä, on ammatillinen koulutus yksi vaihtoehto. Koulutus voi olla lyhytaikaista, kurssimuotoista lisäkoulutusta, oppisopimuskoulutusta tai uudelleen koulutusta uuteen työhön tai ammattiin. Työeläkejärjestelmän kuntoutukseen ei kuulu perus- ja pohjakoulutuksen tukeminen. Kuntoutujalle korvataan työeläkekuntoutuksesta aiheutuvat välttämättömät kustannukset kuten matka- ja opiskelukulut.

Vuonna 2018 kaikista työeläkekuntoutujista 16 151 henkilöä eli 88 prosenttia sai jotain ammatillisen kuntoutuksen toimenpidettä. Joka kolmannen kuntoutujan (5246 henkilöä) kuntoutus koostui useammasta kuin yhdestä palvelulajista. Työkokeilu ja koulutus on yksi käytetyimmistä yhdistelmistä.

Taulukko 1. Työeläkekuntoutuspalvelujen jakautuminen (%) eri ikäryhmissä vuonna 2018 (Lähde: Eläketurvakeskus)

Ikä	Selvitys N= 6 413	Työpaikkakuntoutus N= 9 171	Koulutus N= 5 765	Muu N= 48	Kaikki kuntoutuspalvelut lkm
alle 35	28	32	40	0	100 (3 041)
35-44	28	36	36	0	100 (5 814)
45-54	33	42	24	1	100 (7 948)
55-64	29	59	11	1	100 (4 594)
Kaikki	30	43	27	0	100 (21 397)

Työeläkekuntoutujista 27 prosenttia eli 5 765 henkilöä sai työhön tai ammattiin tähtäävää koulutusta (ks. taulukko 1). Koulutusta saaneista 52 prosenttia oli naisia ja käyttö painottui työelämästä kuntoutukseen hakeutuville. Koulutusta saaneiden keski-ikä oli 44 vuotta (vrt. työpaikkakuntoutujien keski-ikä, joka oli 47 vuotta).

Työelämästä tulevalle kuntoutujalle maksetaan kuntoutuksen ajalta kuntoutusrahaa. Sen määrä on henkilön laskennallinen työkyvyttömyyseläke korotettuna 33 prosentilla. Jos työnantaja maksaa kuntoutuksen ajalta palkkaa, kuntoutusraha maksetaan työnantajalle. Toimeentulo voidaan turvata myös osakuntoutusrahana, kuntoutuskorotuksena kuntoutustukeen tai harkinnanvaraisena kuntoutusavustuksena. Kuntoutustuella oleva saa kuntoutuksen ajalta tukeensa 33 prosentin korotuksen.

Kuntoutuksesta aiheutuvia kuluja, kuten matkakustannuksia ja opiskelutarvikkeita korvataan erikseen työeläkevakuuttajien yhdessä valmistelemien suositusten perusteella.

Kuntoutuksen kokonaiskustannukset muodostuvat kuntoutusajan toimeentulokorvauksesta (kuntoutusavustus, kuntoutusraha/-korotus) ja kuntoutuspalvelukuluista eli selvitys-, työpaikka-. Koulutus ja muista kuntoutuskuluista. Vuonna 2018 työeläkekuntoutuksen kokonaiskustannukset olivat 167 miljoonaa euroa, joista kuntoutusaikaisen toimeentulokorvauksen osuus oli 145 miljoonaa euroa ja palvelukulujen osuus oli 22 miljoonaa euroa. Koulutuksen kokonaiskustannukset olivat 94 miljoonaa euroa, josta 87 miljoonaa euroa koostui koulutuksen ajalta maksetuista toimeentulokorvauksista.

3. Opintotuki

Opintotuki koostuu opiskelijalle maksettavasta opintorahasta, asumislisästä sekä valtiontakauksesta opintolainalle.

Opintorahan määrä (e/kk)

Lasta huoltava	325,58	(350,28€/kk	
Avioliitossa	250,28	1.1.2020)	
Itsenäisesti asuva 18 vuotta täyttänyt	250,28		
Itsenäisesti asuva 18–19-vuotias	250,28		
Itsenäisesti asuva 17-vuotias	101,74**	0-203,48	46,80 ***
Vanhempansa luona asuva 20 vuotta täyttänyt	81,39*	81,39-183,13	
Vanhempansa luona asuva 17–19-vuotias	38,66**	0-97,67	46,80 ***
Oppimateriaalilisä alle 17-vuotias	46,80		

Vanhempien tulojen perusteella opintorahaa voidaan * = korottaa ** = korottaa tai pienentää muussa kuin korkeakoulussa tai korottaa korkeakoulussa

*** opintorahan saa oppimateriaalilisällä korotettuna, jos lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen opiskelijan vanhempien tulot ovat enintään 41 100 euroa

Opintorahoja korotetaan KEL-indeksillä 1.8.2020

Opintolainan valtiontakaus (e/kk)

Alle 18-vuotias muu kuin korkeakouluopiskelija	300
18 vuotta täyttänyt opiskelija	650
Ulkomailla opiskeleva opiskelija	800

Lainatakauksen saa opintorahan saaja sekä 18–19-vuotias toisen asteen opiskelija, joka ei saa opintorahaa vanhempien tulojen vuoksi ja alle 17-vuotias itsenäisesti asuva opiskelija vanhempien pienten tulojen perusteella.

Asumislisää voivat saada ulkomailla tai Ahvenanmaalla vuokralla asuvat opiskelijat (210 €/kk) sekä Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskelevat, oppilaitoksen asuntolassa asuvat opiskelijat (88,87 €/kk).

Tulorajat

Opiskelijan omat tulot vaikuttavat siihen, kuinka monelta kuukaudelta opiskelijalla on oikeus opintotukeen. Vuosituloraja lasketaan siten, että opiskelijalla voi olla 1.1.2018 tuloja 667 euroa jokaista kuukautta kohti, jolta on saanut opintorahaa tai asumislisää tai molempia. Lisäksi tuloja voi olla 1 990 euroa jokaista kuukautta

kohti, jolta opiskelija ei ole saanut opintorahaa tai asumislisää tai molempia. Esimerkiksi jos opiskelija nostaa vuonna 2018 opintotukea 9 kuukauden ajan, hänellä saa olla koko vuoden aikana muita tuloja enintään 11 973 euroa. Tulorajoja korotetaan ansiotasoindeksillä 1.1.2020 lukien.

Vanhempien tulot voivat pienentää tai suurentaa opintorahan määrää tai ne voivat estää opintorahan myöntämisen. Vanhempien tulot vaikuttavat vähentävästi vanhemman luona asuvan, toisella asteella opiskelevan 17–19 vuotiaan opiskelijan opintorahaan. Tällöin opintorahaa ei voi saada lainkaan, jos vanhempien yhteenlasketut tulot ovat 64 400 euroa tai enemmän. Jos vanhempien tulot ovat yhteensä 41 100 tai vähemmän, niin opiskelija voi saada opintorahan korotettuna.

Lukuvuoden tukiaika

Korkeakouluopintoihin voi saada opintotukea 9 kuukaudeksi lukuvuodessa. Ammatilliseen koulutukseen valmentavaan koulutukseen ja ammatillista perustutkintoa varten sekä lukiokoulutuksessa opintotukea voi saada kymmeneksi kuukaudeksi lukuvuodessa. Opiskelijan hakemuksen perusteella tukiaika voi olla myös edellä mainittua pidempi tai lyhyempi.

Tukiaika

Toisella asteella säännönmukaisen opiskeluajan päätyttyä opintotukea voidaan myöntää enintään 12 kuukauden ajalle. Säännönmukaisella opiskeluajalla tarkoitetaan ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa enintään neljää vuotta ja muissa opinnoissa opinnoille säädettyä pidentämätöntä opiskelu- tai suoritusaikaa taikka opetussuunnitelman tai opetusohjelman mukaista suoritusaikaa. Muissa kuin korkeakouluopinnoissa ei kuitenkaan ole enimmäistukiaikaa, joten tukea voi saada useaan toisen asteen tutkintoon tai opintokokonaisuuteen peräkkäin.

Korkea-asteella tukiaika riippuu tutkinnon laajuudesta ja siitä, milloin korkeakouluopinnot on aloitettu. Yleisimmissä yliopistotutkinnoissa (alempi ja ylempi tutkinto, 180 + 120 opintopistettä) tukikuukausien määrä on 1.8.2017 lukien 48 ja ammattikorkeakoulututkinnoissa (laajuus 240 opintopistettä, 4 v) 39. Korkeakouluopintoihin voi saada 1.8.2017 lukien yhteensä enintään 54 tukikuukautta, eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta.

Muut opintotuen muodot

Opintolainahyvitykseen on oikeus 1.8.2014 tai sen jälkeen opiskelupaikan ensimmäistä korkeakoulututkintoa varten vastaanottaneella opintolainan saajalla, joka on suorittanut tutkinnon määräajassa. Aiemmin opintonsa aloittanut ja määräajassa korkeakoulututkinnon suorittanut voi saada osan opintolainastaan vähennettyä verotuksessa (opintolainavähennys).

Valtio voi maksaa pienituloisen opintovelallisen korot pankille (korkeavastus).

Korkeakouluopiskelijoiden opiskelija-aterioiden hinnan alentamiseksi maksetaan opiskelijaravintoloille ateriatukea (1,94 €/ateria).

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkakustannuksia tuetaan koulumatkatuella.

Asumisen tukeminen

Opiskelijat siirtyivät *yleisen asumistuen* piiriin 1.8.2017 alkaen. Yleinen asumistuki on 80 % hyväksyttävien asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta. Kaikkein pienituloisimmilla ei ole perusomavastuuta. Jos hyväksyttävien asumismenojen määrä ylittää enimmäisasumismenot, tuen määrä lasketaan enimmäisasumismenojen mukaan.

4. Työttömien koulutuksen aikainen tuki

Työvoimakoulutuksen aikainen tuki

Työvoimakoulutukseen pääseminen edellyttää, että TE-toimisto on katsonut, että henkilöllä on koulutustarve ja että sitä pitää tukea työttömyysturvalla. Työvoimakoulutuksen aikana henkilö saa samaa etuutta kuin työttömänä. Jos työvoimakoulutuksesta on sovittu työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa, työttömyysetuuden voi saada korotettuna. Korotusosan maksamisesta päättää ansiopäivärahaa hakevalle työnhakijalle työttömyyskassa ja peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea hakevalle työnhakijalle Kansaneläkelaitos.

Lisäksi työvoimakoulutukseen osallistuva voi saada kulukorvausta koulutukseen osallistumispäiviltä. Korvaus on 9 e/pv, ja sitä maksetaan enintään 5 päivältä viikossa. Kulukorvaus maksetaan korotettuna, jos osallistuu työssäkäyntialueen ulkopuolella järjestettävään koulutukseen. Korotettu kulukorvaus on 18 e/pv. Kulukorvauksen myöntää työttömyysetuuden maksaja, mutta jos kulukorvausta ei saa työttömyysetuuden maksajalta, TE-toimisto voi maksaa harkinnanvaraista kulukorvausta.

TE-toimisto voi korvata myös matka- ja yöpymiskustannuksia matkasta työvoimakoulutuksen valintatilaisuuteen tai soveltuvuuskokeeseen sekä oppilaitokseen ennen työvoimakoulutuksen aloittamista, jos vamma tai sairaus edellyttää tutustumista oppilaitoksen esteettömyyteen ja soveltuvuuteen.

Taulukko 2. Vuonna 2018 työvoimakoulutuksen ajalta maksettiin ²:

	Saajia	M€ / yht.	M€/ kulukor- vaukset	M€/ korotusosat	€/kk/saaja (keskim. ilman korotusosia ja kulukor- vauksia)	€/pv/saaja (keskim.)	Päiviä/saaja
Ansiopäivä- raha	14 342	72,8	7,9	6,0	1836	85,39	59
Peruspäivä- raha	3 905	12,5	2,4	1,0	697*	32,40	67
Työmark- kinatuki	31 980	137,1	25,9	7,6	697*	32,40	92
Kaikki	50 227	222,4	36,2	14,6			

*Vuonna 2020 peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ovat 33,66€/pvä, eli 724€/kk.

Työvoimakoulutukset kestävät keskimäärin noin 88 päivää, ja niihin kuuluu yleensä harjoittelu työpaikassa/yrityksissä. Työnantajien kanssa yhteisesti suunnitelluissa ja rahoitetuissa yhteishankintakoulutuksissa työllistymisaste on 80%. Yhteishankintakoulutuksina järjestetään Rekry-, Täsmä- ja Muutoskoulutuksia sekä FEC (Further Educated with companies) –koulutuksia korkeakoulutetuille. Työvoimakoulutuksiin osallistui vuonna 2018 keskimäärin runsaat 29 500 henkilöä kuukaudessa. Vuoden aikana työvoimakoulutuksen aloittaneita oli lähes 49 800 ja koulutuksen päättäneitä noin 49 000 henkilöä.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi astui voimaan 1.1.2018. Tuolloin muun muassa tutkintoon tai tutkinnon osaan johtava työvoimakoulutus siirrettiin OKM:n hallinnonalalle valtionosuusrahoituksen piiriin.

Maaliskuussa 2018 julkaistun VN-TEAS-tutkimuksen 'Työvoimapaalvelujen kohdistuminen ja niihin osallistuvien työllistyminen' ³

mukaan ammatilliseen työvoimakoulutukseen osallistuneiden työllisyys kehittyi yleensä myönteisesti verrattuna muihin vastaavassa asemassa työttömiin oleviin. Erityisesti rekrytointikoulutuksessa olleiden työllisyys oli pidemmässä seurannassa vertailutyöttömiä parempaa. Myönteinen työllisyyskehitys selittynee osin itse koulutuksella ja siinä saaduilla kontakteilla. Osin selityksenä on myös valikoituminen, sillä ammatilliseen työvoimakoulutukseen osallistuneilla on tavallisesti muita työttömiä paremmat edellytyksen

² Lähde: Kela, TilastoSuomen työttömyysturvasta 2018,

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/306012/Tilasto_Suomen_tyottomyysturvasta_2018.pdf?sequence=11&isAllowed=y

³ Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 19/2018, <https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=25004>

jatkaa työelämässä. Ammatilliseen työvoimakoulutukseen suuntautuvat työttömät pysyivät kaltaistettuja vertailutyöttömiä paremmin työvoimassa ja olivat useammin työssä avoimilla työmarkkinoilla.

Tutkimuksen mukaan yli 50-vuotiaiden ryhmässä ammatillisen työvoimakoulutuksen vaikutusarviot olivat selkeästi suurempia kuin kokonaisaineistosta. Alle 30-vuotiailla perusasteen suorittaneilla työvoimakoulutuksen tulokset olivat vähän pienempiä kuin vanhemmissa ikäryhmissä mutta silti edelleen positiivista ja pääosin tilastollisesti merkitsevää. Koulutusasteista keskiasteen koulutuksen suorittaneet ovat selkeästi suurin ammatillisen työvoimakoulutuksen osallistujaryhmä. Keskiasteen koulutuksen suorittaneille tulokset olivat pääosin jonkin verran pienempiä ja osin samansuuruisia kuin kokonaisaineistossa.

Työvoimakoulutuksen ja sen aikaisten etuuksien kohdentuminen

Työvoimakoulutus kohdentuu pääosin työvoimaa eniten kysyville aloille, kuten sosiaali- ja terveydenhoidon, rakennusalan, kuljetusalan, teollisuuden ja palvelualojen ammatillisesti suuntautuneisiin sekä tutkintotavoiteisiin koulutuksiin. Tämän lisäksi noin 30 % työvoimakoulutuksen aloittaneista on kotoutumiskoulutukseen osallistuvia maahanmuuttajia.

Muusta koulutustarjonnasta poiketen työvoimakoulutuksen aloittaneista enemmistö on miehiä (54,7%). Työvoimakoulutukseen osallistuvat aktiivisimmin parhaassa työiässä olevat 30-49 –vuotiaat, mutta myös yli 50-vuotiaita on koulutuksissa runsaasti. Noin kaksi kolmasosaa työvoimakoulutuksen aloittaneista saa koulutuksen ajalta työmarkkinatukea.

Työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu

Joissakin tilanteissa työttömyysetuutta voi saada myös omaehtoisen opiskelun ajalta. Työttömyysturvan saaminen omaehtoisen opiskelun ajalta edellyttää aina sitä, että TE-toimisto on antanut Kelalle tai työttömyyskassalle myönteisen työvoimapolitiittisen lausunnon eli TE-toimisto on katsonut että omaehtoinen opiskelu on tarkoituksenmukainen tapa tukea henkilön työllistymistä.

Työttömyysetuus voidaan maksaa korotettuna, mutta työvoimakoulutuksesta poiketen työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen koulutuksen ajalta ei makseta kulukorvausta, ellei kyseessä ole maahanmuuttajien kotoutumista koskevan lain mukaisesta työttömyysetuudella tuetusta opiskelusta.

Työttömyysetuudella tuetun työnhakijan omaehtoisen opiskelun tavoitteena on parantaa aikuisten ammattitaitoa ja mahdollisuutta saada työtä tai säilyttää työpaikka sekä turvata ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta. Työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä on, että henkilö on

- ilmoittautunut TE-toimistoon työnhakijaksi ja työnhaku on voimassa
- vähintään 25-vuotias
- TE-toimiston arvion mukaan koulutuksen tarpeessa ja opiskelu parantaa ammattitaitoa ja mahdollisuuksia työmarkkinoilla
- sopinut työllistymissuunnitelmassa opintojen tukemisesta työttömyysetuudella ennen opintojen aloittamista.

Työttömyysetuudella tuetaan vain päätoimista opiskelua. Päätoimisena pidetään seuraavia opintoja:

- tavoitteena on alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaminen,

- nuorille suunnatut lukio-opinnot tai
- opintojen laajuus on keskimäärin vähintään viisi opintopistettä tai kolme opintoviikkoa tai 4,5 osaamispistettä opiskelukuukautta kohden tai 25 tuntia viikossa.

Opintojen tulee johtaa

- ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon
- alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon yliopistossa tai korkeakoulussa
- mainittujen tutkintojen osien suorittamiseen.

Opinnot voivat olla myös ammatillisesta koulutuksesta tai ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaista lisä- ja täydennyskoulutusta tai avointa yliopisto- tai ammattikorkeakouluopetusta.

Jatkotutkintona suoritettavia lisensiaatin tai tohtorin tutkintoon johtavia opintoja ei voida tukea työttömyysetuudella.

Aiempiä opintoja voidaan tukea työttömyysetuudella vain, jos opintojen keskeytymisestä on vähintään yksi vuosi. Asia selvitetään opintosuoritusrekisteriotteen tai koulutuspalvelun tuottajan antaman muun selvityksen perusteella. Rajoitus ei kuitenkaan koske työsuhteen tai työnantajan maksaman taloudellisen etuuden jaksottamisen aikana aloitettuja opintoja tai jos samoja opintoja on opiskeltu työvoimakoulutuksena.

Opiskelun vähimmäiskestosta ei ole säädetty, mutta opiskelua tukevaa työttömyysetuutta voi saada enintään 24 kuukautta opintokokonaisuutta kohden. Perusopetuksen suorittamista voidaan kuitenkin tukea enintään 48 kuukauden ajan. Työttömyysturvan ansio- ja peruspäivärahan enimmäisaika kuluu myös opiskelun aikana.

Opiskelijan ei tarvitse olla työmarkkinoiden käytettävissä opintojen ajan säilyttääkseen oikeutensa etuuteen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että henkilön tulee olla työnhakijana TE-toimistossa, mutta hän voi esimerkiksi jättää hakematta TE-toimiston tarjoamaa työtä ilman, että tällä on vaikutusta hänen oikeuteensa saada työttömyysetuutta.

Vuoden 2019 alusta lukien työttömyysturvalakia on muutettu siten, että 25 vuotta täyttäneen työnhakijan omaehtoiset opinnot eivät ole esteenä työttömyysetuuden maksamiselle, kun opintokokonaisuuden kesto on enintään 6 kuukautta. Lisäksi edellytetään, että opinnot antavat ammatillisia valmiuksia tai tukevat yritystoimintaa. Tässä tarkoitettujen opintojen aikana työnhakijalla on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin muillakin työttömällä, eli hänen on muun muassa haettava ja oltava valmis ottamaan vastaan hänelle tarjottua työtä. Opintojen ajalta maksetaan normaalia työttömyysetuutta ilman kulukorvausta tai korotusosaa.

Jos opintoja ei voi tukea työttömyysetuudella, henkilöllä voi silti olla mahdollisuus opiskella sivutoimisia tai lyhytkestoisia päätoimisia opintoja ilman, että menettää oikeuden työttömyysetuuteen.

Maahanmuuttajan omaehtoista opiskelua voidaan tukea työttömyysetuudella kotoutumislaisissa säädettyjen edellytysten täytyessä, mikäli TE-toimisto on todennut koulutustarpeen, opiskelu tukee kotoutumista ja työllistymistä ja opiskelusta on sovittu kotoutumissuunnitelmassa. Omaehtoisen opiskelun tukeminen ei edellytä, että opiskelu on päätoimista. Omaehtoiseen opiskeluun tulisi sisältyä pääsääntöisesti vähintään 20 tuntia viikossa tapahtuvaa opiskelua. Etenkin erityisiä toimenpiteitä tarvitsevien maahanmuuttajien kohdalla viikoittainen opiskeluaika voidaan kuitenkin sopia lyhyemmäksi.

Taulukko 3. Vuonna 2018 työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun ajalta maksettiin ⁴

	Saajia	M€/yht	M€/kulukorvaukset https://oos.tiimeri.fi/we/wordeditorframe.aspx?ui=fi%2DFI&rs=fi%2DFI&WOPISrc=https%3A%2F%2Ftila%2Etiimeri%2Efi%2Fsites%2Fvna%2Djatkuva%5Fopp%5Fsiht%2F%5Fvti%5Fbin%2Fwopi%2Eashx%2Ffiles%2Fd4993b6a16ae44bfb084f73a462ca488&&wdEnableRoaming=1&wdo=1&wdPid=EC00D76&wdModeSwitchTime=1579067156019&wdPreviousSession=cf9d2b9f-4250-902f-	M€/koro-tusosat	€/kk/saaja (keskim. ilman korotusosia)	€/pv/saaja (keskim.)	Päiviä/saaja

⁴ Lähde: Kela, Tilasto Suomen työttömyysturvasta 2018,

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/306012/Tilasto_Suomen_tyottomyysturvasta_2018.pdf?sequence=11&isAllowed=y

			2c60-6545f9a84493&pdcn=fdc7c55&wdOrigin=AppModeSwitch-ftn2				
Ansiopäiväraha	14 742	119,0	2,1	7,2	1523	70,83	114
Peruspäiväraha	4 522	19,6	0,7	1,5	697	32,40	111
Työmarkkinatuki	41 704	226,3	21,5	7,8	697	32,40	134
Kaikki	60 968	364,9	24,2	16,5			

Omaehtoinen koulutus työttömyysetuudella on vuodesta 2010 kasvattanut suosiotaan merkittävästi. Omaehtoisen koulutukseen osallistui vuonna 2018 keskimäärin runsaat 40 300 henkilöä kuukaudessa. Vuoden aikana opiskelun aloittaneita oli runsaat 49 400 henkilöä eli lähes yhtä paljon kuin työvoimakoulutuksen aloittaneita. Aloittaneiden määrä oli n. 1 000 alhaisempi kuin vuonna 2017. Koulutus on suuntautunut käytännössä pitkäkestoiseen tutkintoon johtavaan koulutukseen, eikä henkilön tarvitse olla työmarkkinoiden käytettävissä koulutuksen aikana, kun kyse on enintään 24 kuukautta kestävästä opinnoista. Sen sijaan, jos kyse on enintään kuusi kuukautta kestävästä opinnoista työttömyysturvalain vuoden 2019 alusta voimaan tulleen uuden säädöksen nojalla, on henkilön oltava työmarkkinoiden käytettävissä myös opintojen aikana. Koulutus perustuu henkilön omaan hakemukseen normaalissa koulutusjärjestelmässä. Työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun keskimääräinen kesto on runsas vuosi.

Omaehtoisen koulutuksen päätös perustuu TE-toimiston tekemään koulutustarveharkintaan. Tällä hetkellä omaehtoisen koulutuksen kielteisen kirjallisen päätöksen saaneiden osuus näyttäyty vähäisenä, koska käytännössä opintojen tukemisen edellytysten puuttuminen todetaan usein miten suullisesti asiakastapaamisten yhteydessä, eikä asiasta tehdä kirjallista päätöstä, ellei henkilö sitä pyydä. Hyvässä työmarkkinatilanteessa myönteisen päätöksen tulisi perustua kokonaisvaltaiseen harkintaan, jossa myös työmarkkinatilanne ja työvoiman saatavuus huomioidaan. Koulutuksen ei ole tarkoitus vetää henkilöitä pois työmarkkinoilta tilanteessa, jossa avoimia työpaikkoja on runsaasti. Lisäksi harkinnassa tulisi aina arvioida tutkintoon johtavan koulutuksen tarkoituksenmukaisuus verrattuna lyhytkestoisempaan työllisyyttä suoraan tukevaan koulutukseen nähden.

VN-TEAS-tutkimuksen 'Työvoimapaalvelujen kohdistuminen ja niihin osallistuvien työllistyminen' mukaan omaehtoisesti opiskelevat eroavat taustaominaisuuksiltaan muista työttömistä. Omaehtoisesti opiskelleet ovat aiemmalta työllisyyseltään selkeästi muita työttömiä parempi ryhmä. Enemmistö aineiston opiskelijoista on naisia, nuorehkoja ja myös koulutustaso on selvästi työttömiä parempi. Parisuhteessa olevien osuus korostuu ryhmässä, kun taas yksinasuvia on keskimääräistä vähemmän. Omaehtoisesti

opiskelevat ovat olleet työssä avoimilla työmarkkinoilla muita aineiston työttömiä enemmän. Vastaavasti työttömyys aiempina vuosina ei ole yhtä yleistä kuin vertailutyöttömillä. Osallistuminen työvoimapalveluihin on myös ollut jonkin verran vähäisempää.

Omaehtoisesti opiskelevien ja heille kaltaistetun vertailuryhmän työllisyysosuudet vaihtelivat seurannan aikana sen mukaan, missä vaiheessa työttömyyttä omaehtoinen opiskelu on aloitettu. Heti työttömyyden alussa ja 12 kuukauden työttömyysjakson jälkeen omaehtoisen opiskelun aloittaneet olivat seurantajaksolla työllistyneet jotakuinkin yhtä hyvin kuin heille kaltaistetut verrokkit. Tilanne on kuitenkin hyvin erilainen 6 työttömyyskuukauden kohdalla alkaneilla opiskelujaksoilla, jolloin ero työllisyyden todennäköisyydessä on yli 10 prosenttiyksikön luokkaa omaehtoisesti opiskelleiden eduksi. Tätä ei kuitenkaan pidä suoraviivaisesti tulkita omaehtoisen opiskelun työllisyysvaikutukseksi, sillä havaitsemattoman valikoitumisen merkitys saattaa hyvin olla suurempaa kuin vaikkapa ammatillisella työvoimakoulutuksella. Missä määrin havainto kertoo omaehtoisen opiskelun vaikutuksesta ja missä määrin ylipäättään muita paremmista työllistymismahdollisuuksista jää kuitenkin epäselväksi.

Elokuussa 2018 kolmen kansliapäällikön työryhmä totesi ehdotuksissaan nopean aikavälin työllisyyttä edistäviksi toimiksi ja talouskasvun jatkumista tukeviksi toimiksi, että omaehtoisen koulutuksen tarveharkinnassa painopisteeksi tulisi ottaa nykyistä vahvemmin henkilöt, joilla koulutuksen puute on aivan ilmeinen este työllistymisen näkökulmasta, eli henkilöissä, joilta puuttuu ammatillinen osaaminen, tai koulutus on selkeästi vanhentunut. Muiden kohdalla on tarkoituksenmukaista hyödyntää nykyistä paremmin lyhytkestoisten työelämälähtöisten opintojen lisääntynyttä tarjontaa työvoimakoulutuksessa ja työttömyysetuudella tuetussa omaehtoisessa opiskelussa. Tämä edellyttää paitsi työvoimakoulutuksen mahdollisuuksista ja tarjonnasta tiedottamista, myös sitä, että TE-toimistolla on mahdollisuus tavata asiakas ja arvioida yhdessä hänen kanssaan tarkoituksenmukaisin ja nopein vaihtoehto takaisin työmarkkinoille.

Työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun kohdentuminen

Vuonna 2018 myös työttömyysetuudella tuettu omaehtoinen opiskelu kohdentui pääosin työvoimaa kysyville aloille. Ehdottomasti suurin tavoiteammattisala oli sosiaali- ja terveydenhuolto, mutta myös korkeasteen tutkintoja tai jatkokoulutusta suorittavien erityisasiantuntijoiden ja asiantuntijoiden osuus oli suuri. Näiden lisäksi opintoja suoritettiin rakennusalan, teollisuuden, palvelualan sekä kuljetus- ja logistiikka-alan tehtäviin. Maahanmuuttajien koulutukseen osallistuttiin kotoutumislain nojalla kotoutumistuella yhtä usein kuin työvoimakoulutukseenkin ja lähes kolmannes omaehtoisesti opiskelevista olikin maahanmuuttajia.

Työttömyysetuudella tuettuihin opintoihin osallistuvista selkeä enemmistö (56,7 %) on naisia, vaikka kotoutumistuella opiskelevista 58 % oli miehiä. Lähes puolet (48 %) opiskelun aloittaneista oli 25-34 – vuotiaita ja noin 31 % oli 35-44-vuotiaita, joten työttömyys- tai kotoutumisetuudella tapahtuva opiskelu kohdentui vahvasti parhaassa työiässä oleviin ja nuorehkoihin työnhakijoihin. Kolme neljästä työttömyysetuudella opiskelevasta saa opintojen ajalta joko peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea.